

dadlet for sin Embedsførelse, uden at det blev fastslaaet, at han skulde have beriget sig sammen med Corfitz Ulfeld. En Søn af H. N., Mathias Numsen (1646—1731), opnaaede høje Stillinger indenfor Hæren og blev 1688 optaget i Adelsstanden. Af hans Sønner var Michael Numsen (1686—1757) den mest fremtrædende. Han fik sin Militæruddannelse ved det danske Auxiliærkorps, der deltog i den spanske Arvefølgekrig. Under den store nordiske Krig deltog han som Ritmester i Slaget ved Gadebusch og Belejringen af Stralsund. I 1715 var han færdig med Krigen, og som Chef for Rytterregimenter fik den belevne Selskabsmand ogsaa Tid til at dyrke andre Interesser.

Forfatteren er af den Opfattelse, at Numsen allerede som Regimentschef indlagde sig solide Fortjenester, bl. a. ved Udarbejdelsen af et fortrinligt Exercerreglement, der medvirkede til, at Christian VI i 1740 udnævnte ham til Overkrigssekretær efter Poul Løvenørn. Numsens Virksomhed skildres derefter i Sammenhæng med Forgængernes. De forskellige Hærreformer, der er et vigtigt Led i det 18. Aarhundredes politiske og sociale Historie omtales med særligt Henblik paa Numsens Indsats, og der ofres et Kapitel paa »Kriseaaret 1743« med Benyttelse af en Del nyt Kildemateriale; N. var her den korrekte militære Fagminister, der ikke søgte at øve Indflydelse paa de politiske Afgørelser. Iøvrigt berømmer O. v. Munthe af Morgenstjerne Numsen som en samvittighedsfuld, fremsynet og fordomsfri Personlighed. Han bestrider den ældre Opfattelse, efter hvilken N. skulde have savnet Kraft og Overlegenhed til at gennemføre humane Reformer og indledet en Forfaldsperiode indenfor vort Hærvæsen. Konsekvensen af den nye Anskuelse er imidlertid, at Forf. maa tale om Numsens »Fald« i 1746, skønt Oversekretærskifter sædvanligt indtraf, naar en ny Konge traadte til. Paa flere Punkter synes Argumenterne ikke helt overbevisende, trods de fyldige Kildehenvisninger.

De faa Sider af Samtidshistorien, der falder indenfor Bogens Synsvinkel, belyses ved Træk af mere underholdende end original Natur. Fremstillingen er prisværdigt naturlig, men Sproget ikke ulasteligt (Anvendelsen af Forholdsord er undertiden ganske pudsig: »Konerne til de gamle Soldater . . .«, »Mange slige Eksempler forekommer paa hans menneskekærlige Hjerte«).

F. Skrubbeltang.

Da Institutet for Historie og Samfundsøkonomi stiftedes 1927 og Grunden dermed var lagt til et metodisk Studium af Arbejderspørgsmaalets Historie, var den første Opgave, der blev stillet

den historiske Sektion, en Undersøgelse af Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere i Danmark efter 1870. Det blev hurtigt klart, at en tilfredsstillende Behandling af dette Spørgsmaal først kunde gives efter et længere, indgaaende Studium af det spredte og for en stor Del ganske ubearbejdede Kildemateriale. Som Forløbere udkom der 1930—33 tre Samlinger af Enkeltundersøgelser (anmeldt i Historisk Tidsskrift, 10. Rk., II, S. 695 ff.), og som den første store, samlede Frugt af Arbejdet foreligger nu Henry Bruuns digre Bog *Den faglige Arbejderbevægelse i Danmark indtil Aar 1900. I. Til ca. 1880.* (Skrifter udgivet af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi, V.) Heller ikke den er nogen endelig Løsning af Problemet, dels fordi den kun gaar til 1880 — en Mangel, der sikkert vil blive afhjulpet inden alt for længe — dels fordi den behandler Arbejderne alene og kun lejlighedsvis Arbejdsgiverne. Dette er imidlertid ingen Bebrejdelse. Problemet er saa flersidigt og Kildestoffet saa uhyre, at man bør gaa frem med Forsigtighed, navnlig hvis man hylder den nu maaske gammeldags Opfattelse, at Historikeren bør have sit Stof paa passende Afstand for at kunne jugere tilforladeligt. Om nogen indgaaende Gennemgang og Vurdering af Bruuns Bog kan der her af flere Grunde ikke være Tale. Den vil af Fremtidens Forskere paa disse Omraader blive stærkt benyttet, og Anmelderens Opfattelse er, at den som fagligt Arbejde vil vise sig at holde Standard. En Bemærkning vil straks melde sig: Bogen er meget stor og detailleret. Et Afsnit som f. Eks. »Forfatning og Virkeformer«, hvori Forfatteren gennemgaar Fagforeningernes indre og ydre Organisation, er ligefrem pinlig rigt paa Fakta, hvis Værd ikke altid er lige indlysende. Det er i det hele her, man vil finde Bogens Svaghed. Stoffet er samlet med en overordentlig Flid, en usædvanlig Nøjagtighed og et sundt Jugement, men der mangler ligesom lidt Musik indeni, en fast Haand om Problemerne, en sikker Opstilling af Teses. De uendelige Detailler lukker Synet for den store Baggrund. Det maa imidlertid erindres, at det drejer sig om et Institutarbejde. Bogens Værdi som Rydnings- og Registreringsarbejde forringes ikke ved de anførte Mangler, og Forfatteren, der kom ind paa disse Studier fra ganske andre Egne af dansk Historie, har under Arbejdet tilegnet sig betydelig Sporsans og Orientering. Maaske vil allerede det afsluttende Bind vise større Dristighed, og i hvert Fald kan det med Rette ventes, at han i Fremtiden vil naa at sætte Taarn og Tinde paa Bygningen. Grunden er god, en solid, videnskabelig Personligheds solide Arbejde. Det skal ogsaa siges, at Bogen netop ved de Egenskaber, der ovenfor er fremhævet, faar en

betydelig Værdi som Kontrol og Kritik over for de mange luftige Betragtninger og Paastande, der tidligere har set Lyset paa det givne Omraade, inden en virkelig Bundundersøgelse var sat i Gang. Med Bruuns Bog er vi da naaet et meget væsentligt Skridt fremad.

Poul Engelstoft.

Det sidst udkomne 4. bind af departementschef K. H. Kofoeds skildring af *Bornholms politiske Historie fra 1848 til vore Dage* behandler Estrupiatets bevægede tidsafsnit 1875—94. Takket være denne bogs indgaaende redegørelse for det offentlige liv paa øen er det nu muligt i et konkret tilfælde i enkeltheder at danne sig et billede af den politiske proces, hvorved Venstres idéer for mere end en menneskealder vandt førerpladsen i det danske folk. Det er i det hele den minutiøse analyse af valg, vælgermøder og vælgerstemninger og den detaljerede udredning af de lokale magtfaktorer: mænd, blade, foreninger, som giver K.s værk dets særlige politisk-sociologiske betydning. For blot at nævne et enkelt eksempel: her er det muligt med angivelse af navn, tid og sted at dokumentere, hvordan embedsmænd af alle grader i sluttet trop aktivt tog del i kampen for Højres sag: amtmanden, amtsforvalteren, amtsfuldmægtigen, borgmestre, byfogeder, toldkontrollører, skovridere, skoleinspektører, overlærere, adjunkter, postmestre. Kun præsterne var mindre paalidelige. De kunde af og til findes i oppositionens rækker side om side med folke-, fri- og højskolelærere. Et levende billede faar man ogsaa af Rønne højere Skoles stilling som Højres faste borg i valgkredsen. Med rektor C. G. Koefoed i spidsen udgik fra dens lærerværelse en række baade ivrige og dygtige agitatorer for konservatismens sag, især adjunkterne G. L. Selchau, K. G. Brøndsted og først og fremmest A. V. Øllgaard, som i mange aar var det bornholmske Højres ledende mand. Forøvrigt gjorde Bornholmernes historiske traditioner dem ret modtagelige for forsvarsagitationen, thi de mindedes endnu, hvordan de ved egne kræfter havde frigjort deres fødeø fra svenskerne. Paa den anden side satte øens geografiske beliggenhed sit særlige præg paa deres forsvarsinteresse. De lagde nemlig meget mere vægt paa en styrkelse af flaaden end af Københavns landbefæstning.

Bornholms politiske historie i disse aar er beretningen om, hvordan Venstre, som siden 1857 havde siddet inde med den mere landlige Aakirkeby-kreds, i 1881 erobrede øens anden folketingskreds, Rønne. Som følge af de umiddelbare vælgere, der næsten alle var konservative, lykkedes det først 1898 at fra-